

جنبش‌های اجتماعی سرخورده
و ریشه‌های تروریسم

کتاب‌های دیگری از لوگوس:

- رادیکال‌ها، انقلابی‌ها، و تروریست‌ها. کالین جی. بک. ترجمه ایرج همتی و محمد بابایی. نشر لوگوس: ۱۳۹۸.
- پیوپولیسیم: درآمدی خیلی کوتاه. کاس موده و کریستووال روویرا کالتواسر. ترجمه محمد زندی. نشر لوگوس: ۱۳۹۸.
- زبان هراس: تزریق تهدید در گفتمان عمومی. پیوتر کپ. ترجمه علی بصارتی. نشر لوگوس: ۱۳۹۷.
- روان‌شناسی سیاسی بین‌الملل. آنا کورنلیا بیر. ترجمه مجید علائی. نشر لوگوس: ۱۴۰۰.
- نئولیبرالیسم: درآمدی خیلی کوتاه. مانفرد بی. استگر و راوی کی. روی. ترجمه مسلم قربان بابایی. نشر لوگوس: ۱۳۹۹.

Volatile Social Movements and the Origins of Terrorism The Radicalization of Change

Christine Sixta Rinehart
Leinton Books 2013

Persian translation published by
© Logos Publications 2021

جنبش‌های اجتماعی سرخورده و ریشه‌های تروریسم

تغییر چگونه رادیکال می‌شود؟

کریستین سیکستا راینهارت

ترجمه

محمد بابایی

عضو هیئت علمی گروه علوم سیاسی دانشگاه خوارزمی

سرشناسه: راینهارت، کریستین سیکستا، ۱۹۸۰- م. 1980 - Rinehart, Christine Sixta -
عنوان و نام پدیدآور:
جنبش‌های اجتماعی سرخورده و ریشه‌های تروریسم: تغییر چگونه رادیکال می‌شود؟/
کریستین سیکستا راینهارت؛ ترجمه محمد بابایی.
مشخصات نشر: تهران لوگوس ۱۴۰۰؛ مشخصات ظاهری: ۲۴۱ص.
شابک: وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: عنوان اصلی: 2013. Volatile social movements and the origins of terrorism : the radicalization of change.

یادداشت: کتابنامه ص ۲۲۳
عنوان دیگر: تغییر چگونه رادیکال می‌شود؟.
موضوع: تروریسم Terrorism
موضوع: رادیکالیزاسیون Radicalization
موضوع: جنبش‌های اجتماعی -- جنبه‌های سیاسی Political aspects -- Social movements
موضوع: خشونت سیاسی Political violence
شناسنامه افزوده: بابایی، محمد، ۱۳۴۹ -، مترجم
رده بندی کنگره: HV۶۴۳۱
رده بندی دیویی: ۳۶۳/۳۲۵۱۱
شماره کتاب‌شناسی ملی: ۷۲۷۱۴۸۰

جنبش‌های اجتماعی سرخورده و ریشه‌های تروریسم

کریستین سیکستا راینهارت
ترجمه دکتر محمد بابایی

طراح جلد: مانی خنیاگر

چاپ اول: ۱۴۰۰

ویراستار: مهدی وجدانی

شابک: ۹۷۸۶۲۲۶۲۸۸۵۶۹

شمارگان: ۳۰۰

برای مشاهده قیمت و اطلاعات بیشتر کد فوق را اسکن کنید
یا به وبسایت نشر لوگوس مراجعه نمایید.

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کلاً یا جزئاً، به هر شکل اعم از چاپ، فتوکپی، اسکن، صوت، تصویر یا انتشار الکترونیک بدون اجازه مکتوب از نشر لوگوس ممنوع است.

ایمیل: info@irlogos.com

تماس با مرکز پخش: ۰۹۰۲ ۱۵۴۰۰۴۲

فروشگاه برخط لوگوس: www.irlogos.com

تقدیم به همسرم؛
به پاس همه لحظاتی که متعلق به او بود
اما به پای ترجمه کتاب سپری شد...

فهرست مطالب

۹	مقدمه مترجم
۱۳	قدردانی
۱۵	مقدمه: رادیکال شدن جنبش‌های اجتماعی و احزاب سیاسی
۱۷	پیشینه و مطالعات موردی
۱۹	ادبیات چه می‌گوید؟
۱۹	سطح تحلیل فردی
۲۷	سطح تحلیل دولت
۳۱	تعریف مفاهیم و توضیح اصطلاحات
۳۶	سازماندهی کتاب
۳۷	پی‌نوشت‌ها
۴۱	فصل اول. انقلابی شدن تروریسم: رادیکال شدن حسن‌البناء و اخوان المسلمین مصر
۴۲	تاریخ اخوان المسلمین و مناسبات آن با حکومت مصر
۵۲	رهبری کاریزماتیک حسن‌البناء
۵۳	رهبری کاریزماتیک حسن‌البناء در اخوان المسلمین
۶۴	رادیکال شدن حسن‌البناء
۷۰	سرخوردگی و پرخاشگری در اخوان المسلمین
۸۴	نتیجه‌گیری
۸۶	پی‌نوشت‌ها
۹۱	فصل دوم. رادیکال شدن اِکین: پیدایش اِتا
۹۲	تاریخچه روابط دولت اسپانیا با اِتا
۹۹	رهبری بنیادین پایه‌گذاران اِکین
۱۰۷	اِکین، اِگی و اِتا: افزایش سرخوردگی
۱۱۳	اعضای خشونت‌طلب اِتا موقعیت‌های رهبری را به دست می‌گیرند
۱۲۱	نتیجه‌گیری
۱۲۲	پی‌نوشت‌ها
۱۲۵	فصل سوم. رهاسازی کلمبیا: پیدایش و رادیکال شدن نیروهای مسلح انقلابی کلمبیا (فارک)
۱۲۷	پیشینه مناسبات دولت کلمبیا با فارک
۱۳۵	رهبری کاریزماتیک
۱۴۸	سرخوردگی‌ای که منجر به تهاجم می‌شود

۱۵۹.....	رادیکال شدن حزب کمونیست و ارتقای شخصیت های خشونت طلب در سازمان
۱۶۹.....	نتیجه گیری
۱۷۱.....	پی نوشت ها
۱۷۷.....	فصل چهارم. بیرهای سیلان: پیدایش و رادیکال شدن بیرهای آزادی خواه تامیل ایلم (ال تی تی ای).
۱۷۸.....	مناسبات دولت سری لانکا با بیرهای آزادی خواه تامیل ایلم
۱۸۵.....	رادیکال شدن اس. جی. وی. چلوانایاگام و حزب فدرال
۱۹۵.....	سرخوردگی و تهاجم در بیرهای آزادی خواه تامیل ایلم
۲۰۱.....	رهبری کاریزماتیک ولوپیلای پرابهاکاران
۲۱۵.....	نتیجه گیری
۲۱۶.....	پی نوشت ها
۲۲۱.....	فصل پنجم: نتیجه گیری کلی و تحلیل
۲۲۴.....	ارائه نظریه
۲۲۶.....	چشم انداز پژوهش های آینده
۲۲۷.....	پی نوشت ها
۲۲۹.....	کتابنامه

مقدمه مترجم

کتاب پیش رو، روان و بدون پیچیدگی است. از این رو نیازی به مقدمهٔ مطول و نظری ندارد. اما به نظر می‌رسد به دو وجه ارزشمند کتاب باید اشاره شود. نخست ارزش تحلیلی و نظری و دوم، ارزش روشی. ادامه مقدمه به ترتیب به توضیح این دو نکته اختصاص دارد.

رویکردها به مطالعه رادیکالیسم به مثابه عارضه‌ای بر جریان‌های سیاسی ابتدای قرن بیستم، پویا و متحول بوده است. از جمله رویکردهایی که در فهم پدیدهٔ رادیکالیسم کمتر به آن توجه شد، نگاهی است که فهم‌پذیری رادیکالیسم را منوط به درکی فرایندی می‌داند. کریستین سیکستا راینهارت در این کتاب تلاش می‌کند ضمن اجتناب از نگاه تک‌عاملی برای فهم این پدیده، دریچه‌ای نو و مبتنی بر نگرشی درونی و فرایندی را به روی علاقه‌مندان و پژوهشگران رادیکالیسم بگشاید. او در این کتاب با مروری بر دیدگاه‌های مرسوم در مطالعهٔ تحولات جنبش‌های اجتماعی و نقد آنها، مدل خود را برای مطالعهٔ درونی و فرایندی ارائه می‌کند. راینهارت بی‌پروا به این مسئله چالش‌برانگیز می‌پردازد که علل روی آوردن جنبش‌های اجتماعی مسالمت‌جو به شیوه‌ها و روش‌های رادیکال و در اینجا تروریسم چیست؟ به طور مشخص، او درصدد است دریابد چرا آن دسته از جنبش‌های اجتماعی که در ابتدا با آرمان‌هایی مسالمت‌جویانه شکل گرفتند و در پیگیری مطالبات نیز به شیوه‌های

مشروع پایبند بودند، در گذر زمان به استفاده از تاکتیک‌های رادیکال همانند ترور و تخریب متوسل شده‌اند؟

نویسنده کتاب با این نیت که در نهایت به چارچوب نظری مشخصی برای تبیین این تحول در جنبش‌های مسالمت‌جو دست یابد به لحاظ روشی دست به انتخاب چهار جنبش شناخته‌شده نیمه دوم قرن بیستم و ابتدای قرن بیست و یکم می‌زند؛ اخوان المسلمین مصر، نیروهای مسلح انقلابی کلمبیا موسوم به فارک، ببرهای آزادی‌بخش تامیل (ایلیم) و جدایی‌طلبان باسک موسوم به اِتا. آن‌گونه که پیداست تلاش نویسنده بر این است تا از میان تنوعات جغرافیایی، فرهنگی و ساختاری این جنبش‌ها (خاورمیانه، آمریکای لاتین، آسیا و اروپا) روندها و رویه‌های مشترکی در فرایند تحول درونی آنها استخراج و ارائه نماید.

مخاطبان فرهیخته کتاب نیک آگاهند که نظریه‌های تبیین‌کننده، علل و عوامل متعددی برای تحول جنبش‌های اجتماعی بر شمرده‌اند. برخی نظریه‌ها عموماً بر نقش فرد و افراد در جنبش‌ها تأکید می‌کنند (جیمز دیویس، *تد رابرت گرو مانکور اولسون*)؛ نظریه‌های دیگر البته بر نقش رهبران و رهبری جنبش‌ها تأکید دارند (ماکس وبر و *رابرت الگی*)؛ در حالی که برخی نظریه‌ها بر تأثیر ساختارهای سیاسی، اقتصادی و اجتماعی و بسترهای ساختاری جنبش و منابع در اختیار آن تأکید می‌کنند (*تد اسکاچپول و چارلز تیلی*)؛ هم‌زمان برخی نظریه‌ها بر نوع نظام سیاسی و دولت، به‌ویژه دولت مدرن، و نقش آن در متحول نمودن جنبش‌ها متمرکزند (*برینگتون مور، تد اسکاچپول، جان فوران و دوناتلا دلاپورتا*). این در حالی است که نظریه‌های متأخرتر به نقش ایدئولوژی و هویت در تبیین ماهیت تحول در جنبش‌های اجتماعی توجه کرده‌اند (*اروین گافمن، دیدواسنو و آلن تورن*). در این بین نویسنده کتاب تلاش می‌کند با اتخاذ رویکردی چندوجهی از زاویه‌ای متفاوت به فهم علل تحول جنبش به رادیکالیسم و سوق یافتن به شیوه‌های خشونت‌بار بپردازد. او با تمایز قایل شدن بین سطح تحلیل فردی، ملی و دولت‌محور، توجه را به سازوکار درونی این جنبش‌ها در قالب «تحول گروهی» معطوف می‌سازد. راینهاارت، بی‌آنکه سایر نگرش‌ها را کنار بگذارد یا تلاش کند قدرت تبیین‌کنندگی‌شان را تقلیل دهد، خود را معطوف به سطح

تحلیل درون‌گروهی و تبیین سازوکار تحول درونی جنبش می‌کند. از همین رو، با محک زدن دیدگاه‌های بدیل در تحلیل تحول جنبش از اهداف و شیوه‌های مسالمت‌آمیز به اهداف و شیوه‌های رادیکال، اهتمام خود را بر این می‌نهد تا به الگویی مشترک و نو دست یابد. بدیهی است این تلاش نویسنده به معنای ابداع منطقی نو در تبیین تحول جنبش‌ها نیست؛ او همچنان بر همان بستر متعارف «منطق کنش جمعی» به تحلیل می‌پردازد که نخستین بار مانکور السون در دهه نخست نیمه دوم قرن بیستم ارائه نمود. اما تلاش می‌کند از زاویه‌ای نو آن را بازسازی کند.

راینهارت در تلاش برای ارائه الگویی مشترک در فهم تحول جنبش‌های اجتماعی مسالمت‌جو به جنبش‌های رادیکال درمی‌یابد که چند عامل در این تحول مؤثرترند؛ اول نقش رهبران کاریزماتیک در هدایت جنبش، دوم تأثیر به قدرت رسیدن اعضای مستعد ارتکاب خشونت در یک فرایند مشخص، و سوم فرایند سرخوردگی جنبش و ناامیدی از دستیابی به اهداف که آن را نیز با بهره‌گیری از نظریه سرخوردگی / پرخاشگری دالرد و رابرت گرترکیب و ارائه می‌کند. نکته قابل ذکر آن است که به نظر می‌رسد راینهارت همه علل و عوامل تحول جنبش به سوی رادیکالیسم و اتخاذ شیوه‌های تروریستی را بر بستری از همین نظریه مطرح می‌سازد. در نگاه او فرایند تحول جنبش به لحاظ سازوکارهای درونی، از زمانی آغاز می‌شود که مجموعه علل یادشده در کنار ناکامی مستمر جنبش در تحقق اهدافش، به تدریج و در یک فرایند زمانی (و نه به شکل دفعه‌ای) زمینه‌های سرخوردگی بخش زیادی از اعضا و به ویژه رهبران کاریزما و نیز افراد مستعد خشونت را فراهم می‌آورد. این وضعیت طی فرایندی چندساله غالب اعضا را به این نتیجه می‌رساند که شیوه‌های مرسوم که تاکنون برای نیل به اهداف در پیش گرفته‌اند بی‌نتیجه مانده است و لذا برای تداوم حیات جنبش، تحول در اهداف و روش‌ها به امری اجتناب‌ناپذیر تبدیل می‌شود؛ همین فرایند نیز از نظر نویسنده کتاب کلید فهم علت روی آوری و تحول جنبش‌های مسالمت‌جو به جنبش‌های رادیکال و روش‌های خشونت‌بار است. به همین منظور نیز فرایند تحول هر یک از چهار جنبش یادشده را در فصل‌های جداگانه و مرحله به مرحله بیان می‌کند.

کتاب به لحاظ روشی ارزشمند است و وجه آموزشی نیز دارد. راینهارت با به‌کارگیری چند

نظریهٔ مرسوم و متعارف در فهم جنبش‌ها تلاش می‌کند دست به نوعی نظریه‌آزمایی بزند. در واقع، نقدی که می‌توان به کتاب وارد دانست نیز همین مسئله است؛ یعنی ماندن در سطح نظریه‌آزمایی و وارد نشدن به آستانه تولید نظریه. گرچه نویسنده در پایان کتاب بخشی را به ارائهٔ نظریه اختصاص داده است؛ اما کمتر می‌توان آن را به عنوان تولید نظریه‌ای جدید در نظر گرفت (گرچه برای فهم مسئله اصلی کتاب، سودمند است) زیرا بالاتر تصریح شد که کلیت پژوهش در بستر رویکرد کلان منطق کنش جمعی و با نگاه نظریه‌آزمایی تدوین شده است. با این حال، وجه ارزشمند کتاب را به ویژه برای دانشجویان و پژوهشگران علوم سیاسی و علاقه‌مندان به حوزه مطالعات جنبش‌های اجتماعی^۱ همین نظریه‌آزمایی شکل می‌دهد. چه، خوانندگان کتاب به شکل مصداقی و عملیاتی و مرحله‌به‌مرحله با روش به‌کارگیری مؤلفه‌ها و گزاره‌های یک نظریه به منظور تطبیق با رویدادها و تحولات اجتماعی و آزمون و تحلیل تأیید و یا رد آن آشنا می‌شوند؛ و هم‌زمان نیز می‌آموزند چگونه در پایان یک مطالعه به مدلی اولیه مبتنی بر تدوین اشتراکات در قالب دیدگاهی نو مبادرت ورزند.

در پایان بر خود لازم می‌دانم از مدیر دانشمند نشر وزین لوگوس دکتر علی اصغر سلطانی که کلیهٔ زحمات آماده‌سازی تا انتشار کتاب را متقبل شدند قدردانی نمایم.

بدیهی است مسئولیت ترجمه و اشکالات محتوایی آن با مترجم است. مترجم از نظرات اصلاحی، تکمیلی و یا انتقادی خوانندگان محترم برای بهبود کتاب استقبال می‌کند.

محمد بابایی

مرداد ۱۳۹۹